IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 23 Issue 01 AVGUST 2026

O‘ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATINI TASHKIL ETILISHI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH

Otabekova Mohira Xamidjonovna
O‘zbekiston Respublikasi
Bank-moliya akademiyasi magistranti
mohiraotabekova@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.22547560

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada O‘zbekistonda davlat moliyaviy nazoratining amaldagi tashkiliy-huquqiy modeli, tashqi davlat auditi, ichki nazorat va ichki auditning o‘zaro bog‘liqligi, budjet ijrosi ustidan nazorat hamda 2025–2026-yillarda joriy etilgan yangi mexanizmlar tahlil qilinadi. Hisob palatasining 2025-yil yakunlari va 2026-yil birinchi yarim yilligi bo‘yicha rasmiy ma’lumotlari asosida nazorat natijadorligi baholanadi. Shuningdek, PF-252-son Farmon bilan belgilangan profilaktik nazorat, Bosh inspektor instituti, masofaviy audit, sun’iy intellekt va ichki nazoratni rivojlantirish yo‘nalishlari yoritilib, tizimni takomillashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.
Kalit so‘zlar: davlat moliyaviy nazorati, davlat auditi, Hisob palatasi, ichki audit, ichki nazorat, budjet nazorati, masofaviy audit, risk, samaradorlik, shaffoflik.

ABSTRACT. This article examines the current organizational and legal framework of state financial control in Uzbekistan, including external public audit, internal control, internal audit and oversight of budget execution. Using official results of the Chamber of Accounts for 2025 and the first half of 2026, the paper evaluates recent changes in the effectiveness and digitalization of financial oversight. Particular attention is paid to Presidential Decree No. PF-252, preventive control, the Chief Inspector mechanism, remote audit, artificial intelligence and the development of internal control. Practical recommendations for further improvement of the system are proposed.
Keywords: state financial control, public audit, Chamber of Accounts, internal audit, internal control, budget oversight, remote audit, risk, efficiency, transparency.

Kirish

Davlat moliyaviy nazorati davlat moliyasini boshqarish tizimining ajralmas qismi bo‘lib, budjet mablag‘larining qonuniy, maqsadli va samarali sarflanishini ta’minlash, davlat daromadlarining to‘liq shakllanishini nazorat qilish hamda moliyaviy intizomni mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy yondashuvda nazoratning vazifasi faqat sodir bo‘lgan buzilishlarni aniqlash bilan cheklanmaydi. U risklarni oldindan baholash, samarasiz xarajatlarning oldini olish, davlat dasturlari natijadorligini tahlil qilish va boshqaruv qarorlarining sifatini oshirishni ham qamrab oladi.

O‘zbekistonda davlat auditi va moliyaviy nazoratini yangilash jarayoni so‘nggi yillarda yangi bosqichga chiqdi. 2025-yil 18-dekabrdagi PF-252-son Farmon davlat auditi va moliyaviy nazoratini xalqaro standartlar va ilg‘or xorijiy tajribalar asosida takomillashtirish, nazoratni raqamlashtirish va sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish, shuningdek, malakali kadrlar tayyorlashni asosiy vazifalar sifatida belgiladi. Farmonning mazmuni nazoratni “aniqlash” modelidan “oldini olish” va natijadorlikni baholash modeliga o‘tkazish bilan xarakterlanadi.

Mavzuning dolzarbligi davlat budjeti ko‘lamining kengayishi, davlat xaridlari, investitsiya va tashqi qarz mablag‘lari bilan bog‘liq operatsiyalarning murakkablashuvi, shuningdek, katta hajmdagi moliyaviy ma’lumotlarni tezkor tahlil qilish zarurati bilan belgilanadi. 2025-yilda

Davlat budjeti daromadlari 359,8 trln so‘mni yoki YAIMning 19,4 foizini tashkil etgani davlat moliyaviy oqimlari ustidan sifatli va uzluksiz nazoratning iqtisodiy ahamiyatini yanada oshiradi.

Ilmiy adabiyotlarda ham ichki audit va kuchli ichki nazorat davlat sektorida hisobdorlik, shaffoflik va firibgarlikning oldini olishning muhim omillari sifatida baholanadi. Zamonaviy davlat auditi esa muvofiqlikni tekshirish bilan bir qatorda “value for money”, ya’ni mablag‘larning iqtisodiyligi, samaradorligi va natijadorligini baholashga yo‘naltirilmoqda. Shu sababli O‘zbekistonda davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish modelini amaldagi islohotlar va eng so‘nggi rasmiy natijalar asosida o‘rganish ilmiy va amaliy jihatdan muhimdir.

Adabiyotlar sharhi

Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish va takomillashtirish masalalari zamonaviy ilmiy adabiyotlarda davlat moliyasining shaffofligi, hisobdorligi, ichki nazorat va audit samaradorligi hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganilmoqda. Tadqiqotlarning umumiy yo‘nalishi davlat moliyaviy nazoratini faqat moliyaviy buzilishlarni aniqlash vositasi sifatida emas, balki budjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirish, moliyaviy risklarning oldini olish va davlat boshqaruvi sifatini yaxshilashga xizmat qiluvchi kompleks boshqaruv mexanizmi sifatida baholashga qaratilgan.

Middin, Nirwana va Haliah davlat tashkilotlarida ichki auditning moliyaviy hisobdorlik va shaffoflikni ta’minlashdagi rolini o‘rganib, samarali ichki audit davlat moliyaviy boshqaruvida nazorat tizimini mustahkamlashi, firibgarlik xavfini kamaytirishi va budjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirishini ta’kidlaydi. Mualliflar ichki nazorat tizimini mustahkamlash, auditorlarning professional salohiyatini oshirish va audit natijalari asosida boshqaruv qarorlarini takomillashtirishni muhim omillar sifatida ko‘rsatgan. (Middin et al., 2024)

Cornelis va Cornelis tomonidan olib borilgan tadqiqotda davlat sektorida ichki nazorat va ichki auditning moliyaviy qonunbuzilishlarning oldini olishdagi o‘rni empirik jihatdan baholangan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ichki nazorat tizimi hamda ichki audit firibgarlikning oldini olishga sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatgan. Mualliflarning fikricha, preventiv nazorat bilan auditning baholovchi funksiyasini o‘zaro uyg‘unlashtirish davlat moliyasida hisobdorlik va shaffoflikni kuchaytiradi. (Cornelis & Cornelis, 2026)

Tamang, Arifuddin va Syarifuddin davlat sektoridagi moliyaviy axborot tizimlari, ichki audit va tergov auditiga oid 2021–2025-yillarda chop etilgan 20 ta ilmiy ishni tizimli ravishda tahlil qilgan. Tadqiqotda moliyaviy axborot tizimlari shaffoflikning texnologik asosini shakllantirishi, ichki audit preventiv nazorat vazifasini bajarishi, tergov auditi esa moliyaviy qonunbuzilishlarga qarshi reaktiv himoya mexanizmi sifatida xizmat qilishi aniqlangan. Shu sababli mazkur elementlarni alohida emas, balki o‘zaro integratsiyalashgan tizim sifatida rivojlantirish davlat moliyaviy hisobdorligini kuchaytirishi mumkin. (Tamang et al., 2026)

Davlat moliyaviy nazoratining raqamlashtirilishi bo‘yicha Nhial, Shiku va Siwale integratsiyalashgan moliyaviy boshqaruv axborot tizimlarining ichki auditga ta’sirini o‘rgangan. Tadqiqot natijalari davlat moliyaviy operatsiyalarini elektron qayd etish va qayta ishlash ishonchli moliyaviy ma’lumotlardan foydalanish imkoniyatini yaxshilashi, bu esa shaffoflik va hisobdorlikni kuchaytirishini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, raqamli tizimlarning samaradorligi ichki nazoratning sifati va moliyaviy hisobot tizimlarining to‘g‘ri tashkil etilishiga bog‘liq.

Asosiy qism

O‘zbekistonda davlat moliyaviy nazorati ko‘p bo‘g‘inli institutsional tizim sifatida shakllangan. Uning tashqi nazorat bo‘g‘inida O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi muhim o‘rin tutadi. Hisob palatasi davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlari ijrosini tashqi audit va baholashdan o‘tkazadi, budjet daromadlarining to‘liqligi va xarajatlarning qonuniyligi hamda samaradorligini tahlil qiladi. 2025-yil budjeti ijrosi bo‘yicha tashqi audit

Budjet kodeksining 167-moddasi va “O‘zbekiston Respublikasining Hisob palatasi to‘g‘risida”gi Qonunning 24-moddasi asosida amalga oshirilgan.

Davlat moliyaviy nazoratining ikkinchi muhim yo‘nalishi ijro etuvchi hokimiyat tizimidagi ichki nazorat va ichki auditdir. Ichki auditning vazifasi tashkilot rahbariyatiga risklarni boshqarish, nazorat va boshqaruv jarayonlarining samaradorligi yuzasidan mustaqil va xolis baho berishdan iborat. 2025-yil 16-iyuldagi 446-son qaror bilan 2025–2027-yillarda respublika va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarida ichki nazorat tizimini yanada takomillashtirish konsepsiyasi tasdiqlangan. 2026-yil 28-apreldagi 209-son qaror esa davlat organlari va tashkilotlari ichki audit xodimlarini sertifikatlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirish tartibini belgilaydi.

Tashqi audit va ichki auditning vazifalari bir-birini takrorlamasligi, aksincha, yagona nazorat muhitida o‘zaro to‘ldirishi zarur. Tashqi audit davlat moliyasini mustaqil baholash va parlament hisobdorligini ta’minlasa, ichki audit muassasa ichidagi risklar, jarayonlar va nazorat mexanizmlarini doimiy takomillashtirishga xizmat qiladi. Ilmiy tadqiqotlarda kuchli ichki nazorat va ichki audit firibgarlikning oldini olish, moliyaviy hisobot sifatini yaxshilash va davlat sektorida hisobdorlikni mustahkamlash bilan ijobiy bog‘liqligi ko‘rsatilgan.

2025-yil 18-dekabrdagi PF-252-son Farmon O‘zbekiston davlat moliyaviy nazorati arxitekturasiga profilaktik yondashuvni kuchaytiruvchi yangi mexanizmlarni olib kirdi. Jumladan, yirik budjet mablag‘larini oluvchi davlat organlari va tashkilotlarida Hisob palatasi vakili – Bosh inspektor institutini joriy etish nazarda tutildi. 2026-yil 1-apreldan respublika va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarida ushbu mexanizm bosqichma-bosqich yo‘lga qo‘yildi. Bosh inspektorning amaliy ahamiyati moliyaviy xatolik yoki samarasiz xarajat sodir bo‘lgandan keyin tekshirish emas, balki risklarni qaror qabul qilish bosqichidayoq aniqlashga intilishidadir.

Hisob palatasining 2025-yil yakunlari nazorat tizimida natijadorlikka yo‘naltirilgan yondashuv kuchayganini ko‘rsatadi. Hisobot yilida 93 ta audit va o‘rganish tadbiri hamda 62 ta tematik tahlil o‘tkazilgan. Nazorat tadbirlari natijasida 8,1 trln so‘m budjet xarajatlari maqbullashtirilgan, 1,1 trln so‘mlik noqonuniy xarajatlarning oldi olingan, budjet daromadlarini oshirish bo‘yicha 7,6 trln so‘mlik qo‘shimcha manbalar aniqlangan va tashqi qarz loyihalarida 5,7 trln so‘m iqtisod qilish imkoniyatlari belgilangan.

Shuningdek, 2025-yilda audit va tahlillar orqali 7,7 trln so‘mlik moliyaviy xato va kamchiliklar aniqlangan hamda 2 trln so‘mdan ortiq mablag‘ning davlat budjetiga qaytarilishi ta’minlangan. Ushbu natijalar davlat moliyaviy nazoratini baholashda faqat aniqlangan kamchiliklar miqdorini emas, balki oldi olingan zarar, maqbullashtirilgan xarajat va aniqlangan qo‘shimcha daromad manbalarini ham natijaviy indikator sifatida qo‘llash maqsadga muvofiqligini ko‘rsatadi.

1-jadval
O‘zbekistonda davlat moliyaviy nazoratining eng so‘nggi rasmiy natijalari

Ko‘rsatkich	2025-yil yakuni	2026-yil I yarim yillik
Audit tadbirlari	93 ta audit va o‘rganish	55 ta audit
Masofaviy audit	Auditlarning 50% dan ortig‘i	33 ta (55 tadan)
Moliyaviy xato/kamchilik	7,7 trln so‘m	1,5 trln so‘m
Xarajatlarni maqbullashtirish	8,1 trln so‘m	2,3 trln so‘m
Noqonuniy xarajatlarning oldini olish	1,1 trln so‘m	20,1 mlrd so‘m
Qo‘shimcha	7,6 trln so‘m	1,6 trln so‘m

daromad/soliq manbalari		
Masofaviy nazorat markazi aniqlagan risklar	—	27,1 trln so‘m

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasining 2025-yil yakunlari va 2026-yil I yarim yilligi bo‘yicha rasmiy ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

2026-yilning birinchi yarmidagi natijalar profilaktik va masofaviy nazoratning amaliy ko‘lami kengayganini ko‘rsatadi. Hisob palatasi 55 ta audit tadbirini o‘tkazgan bo‘lib, ularning 33 tasi masofaviy shaklda amalga oshirilgan. Auditlar natijasida 1,5 trln so‘mlik moliyaviy xatoliklar aniqlangan, 2,3 trln so‘m xarajatlar maqbullashtirilgan, 20,1 mlrd so‘mlik noqonuniy xarajatlarning oldi olingan va budjetga 266,2 mlrd so‘m undirilgan. Bundan tashqari, 1,6 trln so‘mlik qo‘shimcha soliq va majburiy to‘lov manbalari aniqlanib, 556 mlrd so‘mi budjetga undirilgan.

Masofaviy nazorat markazi tomonidan 2026-yilning olti oyida 27,1 trln so‘mlik risklar aniqlanib, 8 trln so‘mlik risklar bartaraf etilgan va 90 mlrd so‘mlik kamchiliklarning oldi olingan. Bu ko‘rsatkichlar nazoratning ma’lumotlar tahliliga asoslangan modelga o‘tayotganini ko‘rsatadi. Bunday yondashuv tekshiruv obyekti va mavzusini risk darajasiga ko‘ra tanlash, inson va vaqt resurslarini yuqori xavfli yo‘nalishlarga yo‘naltirish imkonini beradi.

Raqamlashtirish davlat moliyaviy nazoratining tashkiliy modelini ham o‘zgartirmoqda. 2025-yilda “Masofaviy audit” axborot tizimiga 75 ta vazirlik va idoraning 259 ta ma’lumotlar bazasi integratsiya qilingan, audit tadbirlarining yarmidan ko‘pi masofaviy shaklda amalga oshirilgan. Sun’iy intellekt yordamida davlat xaridlari sohasida 83 mlrd so‘mlik qonunbuzilish holatlari bartaraf etilgan. 2026-yil birinchi yarim yilligida esa “Masofaviy audit” tizimida sun’iy intellektdan 5 ta yo‘nalishda foydalanish avtomatlashtirilib, 107 mlrd so‘mlik qonunbuzilish holatlari bartaraf etilgan.

Raqamli nazoratning ustunligi katta hajmdagi tranzaksiyalarni uzluksiz kuzatish va anomaliyalarni avtomatik ajratib ko‘rsatish imkoniyatidadir. Shu bilan birga, raqamlashtirish o‘z-o‘zidan yuqori sifatli nazoratni kafolatlamaydi. Axborot bazalaridagi ma’lumotlarning sifati, tizimlararo integratsiya, auditorlarning analitik kompetensiyasi, algoritmlarning tushuntiriluvchanligi va axborot xavfsizligi kabi omillar nazorat natijasiga bevosita ta’sir qiladi. Xalqaro tadqiqotlar integratsiyalashgan moliyaviy axborot tizimlari ishonchli ma’lumotlarga kirishni yaxshilab, shaffoflik va hisobdorlikni kuchaytirishini ko‘rsatadi.

Davlat moliyaviy nazoratining yana bir muhim yo‘nalishi budjet ijrosining tashqi auditidir. 2025-yil Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlari ijrosi bo‘yicha Hisob palatasi o‘tkazgan tashqi auditda 106,5 mlrd so‘mlik moliyaviy xatoliklar, davlat xaridlari sohasida 1,4 trln so‘mlik qonunchilik talablari buzilishi va 123,9 mlrd so‘mlik qo‘shimcha soliq manbalari aniqlangan. Bu davlat xaridlari va daromadlar ma’murchiligini moliyaviy nazoratning ustuvor risk yo‘nalishlari sifatida ko‘rib chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

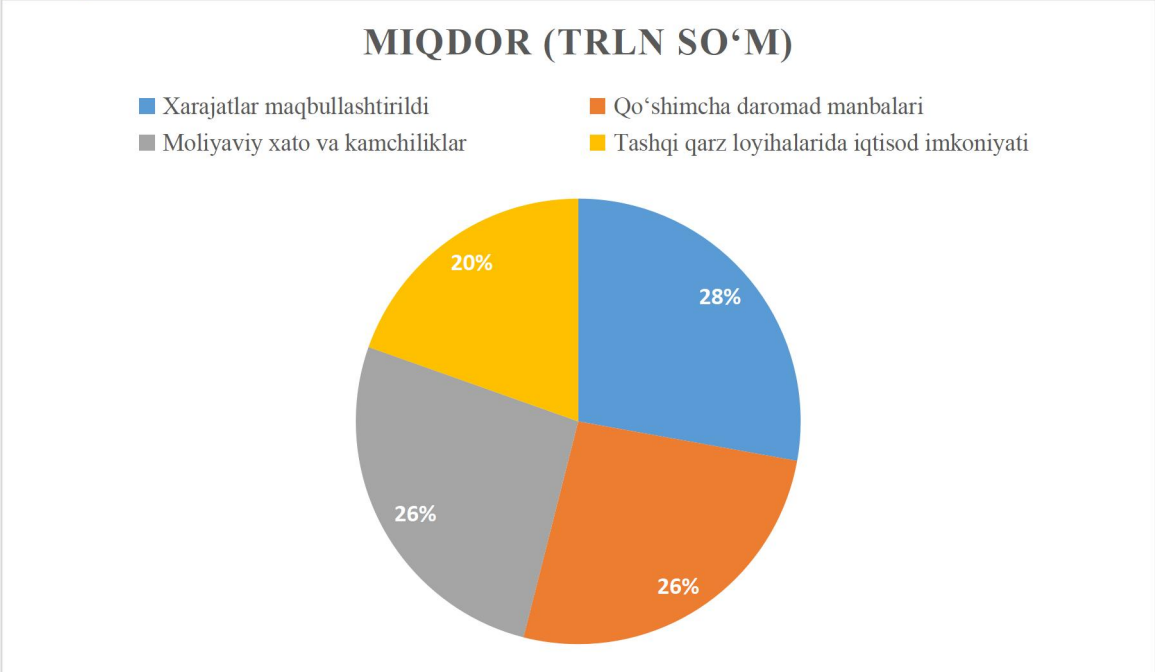
Davlat xaridlari bo‘yicha katta hajmdagi risklarning mavjudligi nazoratning xarid jarayonining barcha bosqichlarini – rejalashtirish, texnik topshiriq, boshlang‘ich narx, ishtirokchilar o‘rtasidagi bog‘liqlik, shartnoma ijrosi va to‘lovlarni – yagona ma’lumotlar zanjirida tahlil qilishini talab etadi. Bunda risk indikatorlari asosida avtomatik ogohlantirishlar yaratish, bir xil turdagi xaridlar narxini qiyoslash va shubhali takroriy operatsiyalarni aniqlash profilaktik nazorat samaradorligini oshiradi.

Moliyaviy nazoratni takomillashtirishda samaradorlik auditi alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy oliy audit organlari mablag‘ning qonuniy sarflanganini tekshirish bilan cheklanmay, sarflangan resurs evaziga qanday ijtimoiy-iqtisodiy natija olinganini baholaydi. 2025-yil Hisob palatasi hisobotida ham davlat auditi “moliyaviy taftishchi” modelidan strategik tahlil va samaradorlikni baholovchi institutga o‘tayotgani qayd etilgan [4]. Xalqaro ilmiy adabiyotlarda

kuchli va mustaqil davlat audit organlari mahalliy budjet boshqaruvi samaradorligi, shaffoflik va hisobdorlikni yaxshilashi ta'kidlanadi.

Ichki auditni rivojlantirish tashqi audit yukini kamaytirish va kamchiliklarning tashkilotning o'zida erta aniqlanishi uchun muhimdir. Buning uchun ichki auditorning funksional mustaqilligi, malaka va sertifikatlash talablari, riskka asoslangan yillik audit rejasi hamda tavsiyalarning bajarilishini kuzatish tizimi bir butun mexanizm sifatida ishlashi kerak. 2026-yilda ichki audit xodimlarini sertifikatlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirish tartibining belgilanishi aynan inson kapitali sifatini oshirishga qaratilgan.

2026-yilda davlat auditi sohasida kadrlar tayyorlashning institutsional bazasi ham kengaydi. PF-252-son Farmon ijrosi doirasida Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida Davlat auditi oliy maktabi tashkil etildi, 2026-yil 16-maydagi 248-son qaror bilan sohada yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash vazifalari belgilandi. Bu audit metodologiyasi, ma'lumotlar tahlili, davlat xaridlari, axborot tizimlari auditi va samaradorlik auditini birlashtirgan yangi kompetensiya modelini shakllantirish uchun muhim asosdir.

1-rasm. 2025-yilda Hisob palatasi nazorat tadbirlarining ayrim natijalari

Manba: O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasining 2025-yil yakunlari bo'yicha rasmiy hisoboti asosida muallif tominidan tuzilgan .

Rasm ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2025-yilda nazorat faoliyatining iqtisodiy samarasi faqat aniqlangan 7,7 trln so'mlik moliyaviy xato va kamchiliklar bilan cheklanmagan. 8,1 trln so'mlik xarajatlarning maqbullashtirilishi va 7,6 trln so'mlik qo'shimcha daromad manbalarining aniqlanishi nazoratning preventiv va fiskal samaradorlik yo'nalishlari kuchayganini ko'rsatadi. Tashqi qarz loyihalarida 5,7 trln so'mlik iqtisod imkoniyatlarining belgilanishi esa davlat auditi yirik investitsiya loyihalarining natijadorligini baholashga ham faol kirib borayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, tizimni yanada takomillashtirish uchun nazorat organlari o'rtasidagi vakolat va axborot almashinuvi aniq chegaralanishi lozim. Hisob palatasi, ichki audit xizmatlari, g'aznachilik va boshqa moliyaviy boshqaruv bo'g'inlarida bir xil ma'lumotni takroran so'rash o'rniga "bir marta kiritish – ko'p marta foydalanish" tamoyiliga asoslangan integratsiya nazorat xarajatlarini kamaytiradi. Audit izi saqlanadigan yagona ma'lumotlar arxitekturasi esa aniqlangan riskning qaysi bosqichda paydo bo'lganini kuzatishga yordam beradi.

Kelgusida davlat moliyaviy nazoratining natijadorligini baholash uchun yagona KPI tizimini joriy etish maqsadga muvofiq. Unda aniqlangan buzilishlar summasi bilan bir qatorda oldi olingan zarar, maqbullashtirilgan xarajat, qaytarilgan mablag‘, audit tavsiyalarining bajarilish ulushi, takroriy kamchiliklarning kamayishi, masofaviy audit ulushi va auditning ijtimoiy-iqtisodiy ta’siri kabi ko‘rsatkichlar aks etishi lozim. Bunday yondashuv nazorat organining faolligini emas, real natijasini o‘lchash imkonini beradi.

Umuman, O‘zbekistonda davlat moliyaviy nazoratining amaldagi rivojlanish yo‘nalishi tashqi audit, ichki nazorat, raqamli monitoring va profilaktik nazoratni yagona natijadorlik modeliga birlashtirishga qaratilgan. Ilmiy tadqiqotlarda ham moliyaviy axborot tizimlari, ichki audit va kuchli ichki nazoratning o‘zaro uyg‘unligi davlat sektorida moliyaviy hisobdorlikni oshirishi ko‘rsatiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda davlat moliyaviy nazorati tizimi an’anaviy tekshiruv va taftish modelidan riskka, natijadorlikka va profilaktikaga asoslangan zamonaviy davlat auditi modeliga o‘tayotganini ko‘rsatdi. Hisob palatasi tashqi audit va strategik tahlilning asosiy instituti sifatida, ichki audit xizmatlari esa tashkilot darajasida risklarni boshqarish va nazorat muhitini yaxshilash vositasi sifatida o‘zaro bog‘liq vazifalarni bajaradi.

2025-yil va 2026-yil birinchi yarim yilligi bo‘yicha rasmiy natijalar masofaviy audit, ma’lumotlar integratsiyasi va sun’iy intellektning amaliy ahamiyati oshayotganini tasdiqlaydi. 2025-yilda 8,1 trln so‘mlik xarajatlar maqbullashtirilgani, 1,1 trln so‘mlik noqonuniy xarajatlarning oldi olingani va 7,6 trln so‘mlik qo‘shimcha daromad manbalari aniqlangani nazoratning iqtisodiy samaradorligini ko‘rsatadi. 2026-yilning olti oyida esa Masofaviy nazorat markazi 27,1 trln so‘mlik risklarni aniqlagan.

Kelgusida davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirish nazorat organlari axborot tizimlarini chuqur integratsiya qilish, ichki auditning institutsional mustaqilligi va kasbiy salohiyatini oshirish, riskka asoslangan nazoratni barcha budjet jarayonlariga tatbiq etish, samaradorlik auditini kengaytirish hamda sun’iy intellekt algoritmlarining shaffofligi va axborot xavfsizligini ta’minlash bilan bog‘liq bo‘lishi lozim. Nazoratning yakuniy mezoni aniqlangan kamchiliklar soni emas, balki oldi olingan zarar, tejalgan mablag‘ va davlat dasturlarining yaxshilangan natijadorligi bo‘lishi kerak.

Takliflar:

1. Hisob palatasi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi, G‘aznachilik va davlat organlarining moliyaviy axborot tizimlari o‘rtasida yagona risk-ma’lumotlar arxitekturasini shakllantirish hamda ma’lumotlarni takroriy kiritishni qisqartirish.
2. Budjet xarajatlari va davlat xaridlarida risk indikatorlari asosida uzluksiz masofaviy monitoringni kengaytirish, yuqori xavfli operatsiyalar bo‘yicha avtomatik ogohlantirish mexanizmlarini joriy etish.
3. Ichki audit xizmatlarining funksional mustaqilligini kuchaytirish, 2026-yilda joriy etilgan sertifikatlash tizimini ma’lumotlar tahlili, IT-audit va samaradorlik auditi kompetensiyalari bilan bog‘lash.
4. Audit natijadorligini baholashda aniqlangan kamchiliklar summasidan tashqari oldi olingan zarar, maqbullashtirilgan xarajat, tavsiyalarning bajarilishi va takroriy buzilishlarning kamayishini aks ettiruvchi KPI tizimini joriy etish.
5. Sun’iy intellektdan foydalanishda algoritmlarning tushuntiriluvchanligi, ma’lumotlar sifati, kiberxavfsizlik va inson tomonidan yakuniy nazorat tamoyillarini normativ hamda metodik jihatdan mustahkamlash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-dekabrdagi PF-252-son “Davlat auditi va moliyaviy nazorati faoliyatini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi. O‘zbekiston Respublikasi Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlarining 2025-yildagi ijrosi to‘g‘risidagi hisobotning tashqi auditi va baholashi. 29.06.2026.
3. O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi. PF-252-son Farmon ijrosi bo‘yicha davlat auditi va moliyaviy nazoratini takomillashtirishga bag‘ishlangan materiallar. 27.02.2026.
4. O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi. Hisob palatasining 2025-yil yakunlari bo‘yicha hisoboti. 30.04.2026.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-iyuldagi 446-son va 2026-yil 28-apreldagi 209-son qarorlari (ichki nazorat va ichki audit xodimlarini kasbiy rivojlantirish masalalari).
6. O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi. 2026-yilning birinchi yarmida amalga oshirilgan ishlar sarhisobi. 16.07.2026.
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2026-yil 16-maydagi 248-son qarori va Hisob palatasining Davlat auditi oliy maktabi bo‘yicha axboroti. 08.06.2026.
8. Middin, M., Nirwana, N., & Haliah, H. (2024). The Role of Internal Audit in Maintaining Financial Accountability and Transparency in Government Agencies: Literature Review. Formosa Journal of Multidisciplinary Research.
9. Mukhamedyarova, L., Tussibayeva, G., Shakharova, A., Rudžionienė, K., Christauskas, Č., & Rakayeva, A. (2025). The Influence of Public Audit Bodies on the Effectiveness of Local Budget Governance. Administrative Sciences.
10. Cornelis, Y., & Cornelis, V. (2026). Strengthening Public Financial Integrity Through Internal Control and Internal Audit Strategies. The Indonesian Accounting Review.
11. Nhial, A. M., Shiku, U. O., & Siwale, J. S. (2025). Impact of Integrated Financial Management Information System on Internal Audit Practice: A Case Study of the Ministry of Finance in Juba, South Sudan. International Journal of Finance.
12. Tamang, N. A., Arifuddin, & Syarifuddin. (2026). The Role of Financial Information Systems, Internal Audit, and Investigative Audit in Enhancing Public Sector Financial Accountability: Systematic Literature Review. IJAMESC.
13. Karagül, A. A., & Selimoğlu, S. (2025). Smart audit practices in sustainable internal audit for government. EDPACS.
14. Allen, R., Hemming, R., & Potter, B. H. (2013). The International Handbook of Public Financial Management. Palgrave Macmillan.